

Kennedy gegn Bretlandi

Dómur frá 18. maí 2010

Mál nr. 26839/05

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

13. gr. Réttur til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns

Leynilegt eftirlit með fjarskiptum. Varsla og eyðing gagna. Opinber málsmeðferð.

1. Málsatvik

Kærandi, Malcolm Kennedy, er breskur ríkisborgari fæddur 1946 og búsettur í London. Árið 1990 var hann handtekinn vegna ölvunar og vistaður í fangaklefa yfir nótt. Kærandi deildi klefa með öðrum manni sem fannst látinn daginn eftir. Kærandi var sakfelldur fyrir manndráp og dæmdur til lífstíðarfangelsis. Mál hans vakti mikla athygli í Bretlandi enda voru sönnunargögn talin takmörkuð og misvísandi.

Árið 1996 var kærandi leystur úr haldi og stofnaði hann þá eigið fyrirtæki. Hann tók virkan þátt í baráttu gegn því að yfirvöld misbeittu valdi sínu og hélt því fram að bæði vegna þess og hversu mikla athygli mál hans vakti á sínum tíma, væri póstur og tölvupóstur skoðaður og sími hans hleraður af lögreglu.

Kærandi kvartaði til sérstaks dómstóls um rannsóknaraðgerðir yfirvalda yfir meintu eftirliti með samskiptum hans og taldi brotið gegn friðhelgi einkalífs síns. Hann krafðist þess að viðurkennt yrði að yfirvöldum væri óheimilt að hlera samskipti hans og að öllum gögnum, sem aflað hefði verið með slíkum aðferðum, yrði eytt. Þá krafðist hann þess að gripið yrði til sérstakra aðgerða til tryggingar því að hann nyti réttlátrar málsmeðferðar, þar á meðal að munnleg málsmeðferð færi fram í opnum réttarhöldum og að aðilar ættu báðir rétt á að fara yfir vitnaskýrslur og sönnunargögn.

Málið fór hins vegar fram fyrir luktum dyrum og í niðurstöðu dómstólsins var ekki skorið úr um hvort leynilegar rannsóknaraðgerðir hefðu átt sér stað gagnvart kæranda né heldur fallist á kröfu hans um að leggja bann við eftirliti með samskiptum hans.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi taldi að brotið hefði verið gegn 8. gr. sáttmálans vegna hlerana og eftirlits með samskiptum hans. Hann taldi jafnframt að málsmeðferð fyrir dómstólum hefði ekki verið í samræmi við 1. mgr. 6. gr. sáttmálans og einnig hefði verið brotið gegn rétti hans til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns samkvæmt 13. gr. sáttmálans.

Niðurstaða

Um 8. gr. Dómstóllinn ítrekaði að samkvæmt reglunni um virka vernd sáttmálans gæti einstaklingur við ákveðnar aðstæður talist vera þolandi brots jafnvel þótt leynilegar aðgerðir beindust ekki gegn honum sjálfum. Það væri til að tryggja að hægt væri að fá réttmæti slíkra aðgerða endurskoðað fyrir dómstólum. Dómstóllinn taldi að ekki væri hægt að útiloka að slíkar aðgerðir hefðu beinst gegn kæranda, eða að hann hafi á þeim tíma mögulega átt á hættu að sæta slíkum aðgerðum. Í ljósi þess gæti kærandi borið fyrir sig 8. gr. sáttmálans.

Dómstóllinn taldi ljóst að umrædd takmörkun á réttindum kæranda samkvæmt ákvæðinu væri byggð á lögmætum markmiðum og mælt væri fyrir um heimildir til slíkra aðgerða í lögum í skilningi 8. gr. sáttmálans. Hvað varðaði úrvinnslu og eyðingu gagna tók dómstóllinn fram að það væru yfirvöld sjálf sem yrðu að meta hversu lengi nauðsynlegt væri að aðgerðir stæðu yfir, að því tilskildu að gætt yrði að viðeigandi öryggisráðstöfunum. Samkvæmt lögum sætti endurnýjun eða afturköllun á heimild yfirvalda til hlerunar eftirliti varnarmálaráðherra og nákvæmlega væri mælt fyrir um takmarkanir á heimild yfirvalda til hlerunar. Mjög fáir aðilar hefðu aðgang að gögnunum og fengju þá einungis útdrátt um samskiptin. Þá skyldi eyða umræddum gögnum þegar þau teldust ekki lengur nauðsynleg og tæmandi talin þau tilvik sem heimilt væri að halda þeim.

Eftirlit með því yfirvaldi, sem hefði umsjón með framkvæmd hlerana, væri jafnframt mjög virkt. Óháður dómstóll hefði víðtækar heimildir til að rannsaka kvartanir aðila um meinta hlerun á samskiptum sínum og hefði aðgang að öllum gögnum sem tengdust málinu. Sá dómstóll gæti jafnframt fellt úr gildi heimild yfirvalda til slíkra aðgerða, mælt fyrir um eyðingu gagna og dæmt einstaklingum skaðabætur. Úrskurðir dómstólsins væru gerðir opinberir og fæli í sér aðhald fyrir þau yfirlög sem færu með leynilegt eftirlit í Bretlandi.

Dómstóllinn taldi að í breskum lögum væri mælt fyrir um málsmeðferð í slíkum málum með nægjanlega skýrum hætti og hvernig bæri að fara með og eyða gögnum sem aflað hefði verið. Þá var lögð áhersla á að ekkert benti til þess að eftirliti með þess háttar leynilegum aðgerðum væri ábótavant. Þar með taldi dómstóllinn að ekki hefði verið brotið gegn 8. gr. sáttmálans.

Um 1. mgr. 6. gr. Dómstóllinn ítrekaði að heimilt væri að takmarka jafnræði aðila við málsmeðferð þegar ríkir almannahagsmunir krefðust. Réttlæt看legt hefði verið að málið færi fram fyrir luktum dyrum vegna eðlis þess sem trúnaðarmáls, enda væri heimilt samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sáttmálans að loka þinghöldum vegna þjóðaröryggis.

Með hliðsjón af því hversu mikilvægt leynilegt eftirlit væri fyrir baráttuna gegn hryðjuverkum og alvarlegum glæpum, taldi dómstóllinn að takmarkanir á réttindum kæranda við málsmeðferðina hefðu verið nauðsynlegar og hóflegar. Því hefði ekki verið brotið gegn 6. gr. sáttmálans.

Um 13. gr. Í ljósi niðurstöðu sinnar um ákvæði 1. mgr. 6. gr. og 8. gr. sáttmálans taldi dómstóllinn að kærandi hefði notið réttar til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns. Það ætti að minnsta kosti við hvað sneri að kvörtun kæranda um meintar hleranir á samskiptum hans. Um önnur almenn atriði í tengslum við 8. gr. sáttmálans ítrekaði dómstóllinn að með ákvæði 13. gr. væri stefnt að því að tryggja úrræði til að fá almennt álit dómstóla um hvort lög væru efnislega andstæð sáttmálanum eða sambærilegum innlendum réttarreglum. Dómstóllinn hafnaði því að brotið hefði verið gegn 13. gr.